

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quomodo crediderunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83011)

Cum enim adeo multa dixisset de patre, non tamen cognouerunt, Deum esse. Suspiciati quidem sunt cum id velle significare, non tamen vel intellexerunt, patrem eius naturalem esse Deum, & id eum dicere: se naturalem Dei filium esse, Deum de Deo. Pater igitur est, a quo docendi prouinciam Christus suscepit, qui contemptam filij vindicabit. Quod si nihil Dei filius docuit, nisi quod a patre audiuit: fugiendi omnes sunt, tanquam seductores & pestes, qui nouam doctrinam inducunt, quam Ecclesia a Christo non accepit.

VERSUS 28.

Dixit ergo eis Iesus, Cum exaltaueritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & a meipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hac loquor.

QVAESTIO I.

Quomodo cognituri erant, postquam exaltauerint filium hominis?

§. i. Sublatum ex oculis tanquam importunum monitorem optabant, morte eius stabilitate suam Ecclesiam conabantur; sic enim populi ad obsequia recitaturum. At Christus tum demum fore veritatem cognoscant, profiteretur, quod etiam factum est; nam miraculis tum in ipsa eius morte, tum vero post mortem plurimum conuersi sunt. Nam multa etiam turba sacerdotum obediens erat Euangelio. Cognituri vero erant eum nihil a seipso facere. Nam ut Deus a patre erat, ut homo omnia patris instinctu, & voluntate faciebat. Syrus habet ex mea voluntate, ut etiam supra aliquoties.

Quod vero ait *exaltaueritis*, non modo genus mortis probro indicat, sed etiam Dei consilium, quae in cruce sublatum deinde super omnes caelos exaltauit. Augustinus tract. 40. *Quid est hoc?* Nihil enim aliud videtur dixisse, nisi eos post passionem suam cognituros quis esset. procul dubio ergo videbat ibi aliquos, quos ipse nouerat, quos ipse cum ceteris sanctis ante constitutionem mundi praesciendo elegerat, post passionem suam esse credituros. Ipsi sunt illi, quos assidue commendamus, & ad imitationem suam magna exhortatione proponimus. Missio enim de super Spiritu sancto post Domini passionem, & resurrectionem & ascensionem, cum miracula fierent in eius nomine, quem tanquam mortuum persequentes Iudaei contempserant, compuncti sunt corde: & qui seuentes occiderunt, mutati crediderunt: & quem sanguinem sentiendo fuderunt, credendo biberunt illa tria millia, & illa quinque millia Iudaeorum, quos ibi videbat, quando dicebat: cum exaltaueritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum. Tanquam dicens: differo cognitionem vestram, ut impleam passionem meam. Ordine verso cognoscetis quis sum.

§. 2. Idem Augustinus contra Sabellium probat filium non esse patrem. Iam gaudere, inquit, ceperat Sabellianus, erroris sui occasione comperta. Statim ut se tanquam in obliuio extulit, sequentis sententia luce confusus est. Putaueras eum esse patrem, quia dixit, Ego sum. Audi quia filius est, a meipso facio nihil. Quid est, a meipso facio nihil? A meipso non sum. Filius enim de patre est Deus: Pater autem non est de filio Deus. Filius est Deus de Deo, pater autem Deus, sed non de Deo. Filius est lumen de lumine, Pater autem lumen, sed non de lumine: filius est, sed est de quo est: Pater autem est, sed non de quo est.

Adami Conzen in Euang. Tom. II.

Quod si pater esset idem, qui filius, non posset negare se esse, atque adeo mitti a seipso.

VERSUS 29.

Et qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum, quia ego quae placita sunt ei, facio semper.

QVAESTIO I.

Quomodo filium non relinquit pater solum?

§. i. Chrysostomus de diuinitate interpretatur. Haec enim particula: *A meipso non loquor* indiscriminatum cum patre substantiam, & nihil contra paternam voluntatem se loqui ostendit. Cum enim a cultu excideris, neque vobis solia sacrificia permitterentur, tunc diuinam in vos indignationem, vltionemque, quia me non audistis, intelligetis: quasi dicat: si ego alienus essem, & Deo contrarius, non adeo contra vos indignaretur. Eum sequitur Euthymius, & Augustinus.

Potest etiam de auxilio, quod humanitati praebetur intelligi. Nunquam enim filium Deus reliquit solum nec eos qui fideliter causam religionis & pietatis agere institerunt. Ratio redditur, quod semper faciat, quae ei placita sunt; ideo enim facit, quia Deus cum ipso est, & ideo cum ipso, quia facit. Christi in Ecclesia praesentiam probari recte ex eo Musculus censet, si recte in Ecclesia viuatur. Quod verissimum est, in ea enim Ecclesia, in qua vere, & sincere Christus colitur ipse est, in qua pro dogmate certo, & inconcusso traditur, non posse legem Dei seruari in ea praesentia Christi per gratiam non inuenitur.

Solus non est, quia pater ad est.

Sine Christo non est Ecclesia.

VERSUS 30.

Hec illo loquente, multi crediderunt in eum.

QVAESTIO I.

Quomodo crediderunt?

§. i. Caluinus fidem hic improptie dici existimat, fuisse enim praeparationem ad fidem, nec alius quicquid de Christo credidisse, nisi quod propheci fuerint ad credendum. Theophylactus credidisse non inuicem *ἠκούσαντες καὶ διὰ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ*. Cum verba humilia; & indigna titio honore profertur, de humilitate scilicet loqueretur. Verum neque haec indigna erant Christo, & illi vere crediderunt. Nam hortatur ut maneat in sermone, & perseueret, quod non faceret, si nondum crediderant sermone, si non erant in sermone. Veros forte discipulos pronunciat si manserint in sermone. Sermo igitur in illis erat. Chrysostomus fidem debilem fuisse ait, & cito defecisse. *ἡ πίστις οὐκ ἔμενε, φησὶν, ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν αὐτὸν, ἀλλ' ὅτι ἐφ' ἡμῖν, μετὰ τὴν ἐπιπέτασιν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀποδείξεως αὐτῶν καὶ ἠδύνατο*. Quomodo ergo inquit in ipsum credidisse? quia mutati erant, ut dixi quamobrem vehementius eos terigit.

Vere crederunt.

Si igitur a fide defecerunt, fidem habuerunt. Quia etiam Bucerus & Bullingerus contra Caluinum veram hoc loco fidem agnoscunt, & fructum dominicae concionis. Et si enim primates non crederent, de turba tamen multos credidisse: Quia Bullingerus testis taxatoribus Christum conuersum ait ad credentes.

Verbum Dei non tantum scripto sed etiam traditione tenetur.

§. 2. Quod Musculus hic admonet, in sermone Dei manendum, non humanis traditionibus, id verissimum est. At nos traditiones humanas non dicimus, quibus credimus, sermo enim Dei non stylo modo scriptus, sed voce etiam est pronunciatus. Et qui credebant Christo concionanti, non scribenti credebant. Non dicit in scriptura sua manendum, quam nondum vllam fecerat, & in Scriptura manere non possunt illi, qui in sermone non scripto manere nolunt. Scripturam enim veram esse, docet sermo Dei non scriptus, sed traditus. Ambr. T.2. in Psal. legit. in verbo meo. p. 962. Quo in verbo nos manemus, nam & ipsum verbum credimus, & sensum verbi, quem ab Ecclesia veteri didicimus, hucusque retinemus. Nec modo futuros ait discipulos, sed iam esse; sensus enim est, perseverantes, à Christo pro discipulis haberi. Itaque Syrus à sensu non recessit, cum verit. Estis. Vide Cyprianum de bono patientiæ, pag. 288. vbi ad integritatis reulit constantiam. Vide & Augustinum serm. 48. de verbis Domini.

VERSVS 31.32.33.

Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei, Iudeos, Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis: Et cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. &c.

QUESTIO I.

Que libertas hoc loco promittitur?

Libertas ab omni malo promittitur.

§.1. Christus veritatis cognitionem promittit, & ex cognita veritate liberationem. *ἐλευθερωθήσθε* Beza vertit, in libertatem vindicabit, nam liberabit, & liberos faciet, vt vertit Erasmus, nimis late patere existimat. Quasi vero liberare, non sit liberali manu asserere, aut Christus de sola loquatur libertate, qua mancipia solent manumitti, non etiam liberatione à malis. Syrus vtitur verbo æque late patentes; נחוראrchum quod est liberare, & vt hoc loco habet glossa נחורא דתורה dedit libertatem. Aug. Tract. 41. Quid est liberabit vos; liberos faciet. Est quidem in Græco planius vt monuit etiam Augustinus, proprie tamen ait liberare, esse liberum facere. Veritas liberat, ipsa doctrina vera, siue vt malunt alij Christus veritas & vita.

§. 2. Caluinus hic præmium cognitioni promittit cum negare non possit, aliorum verba detorquet. [Proinde, inquit, quantumuis quisque nostrum in Euangelio profecerit, nouis incrementis opus habere se sciat. Hoc autem præmio dignatur Christus suorum constantiam, quod se illis magis familiaritatem reddit. Quanquam hoc modo nihil aliud, quam prius donum altero cumulat. Ne quis putet hominis merito quicquam rependi.]

Præmium & meritum facit, ac si quis patrem esse, & filium non esse dicat. Nec verendum est, ne non sit Christi donum, id quod meritum dicimus. Ideo enim dedit meritum, vt daret & mercedem. Fidem & fidei mercedem Augustinus hic agnoscit, & cum illo veteres. Magna promissio, inquit, sed merces est fidei. Quæ mercedem, opus præcedat, si credas, mercedem exiige fidei. Si autem non credis, mercedem fidei, qua fronte queris?

§. 3. Musculus ex composito textum corrumpit. Veris discipulis, inquit, promittit veritatis cognitionem non reprobis.

At experientia docetur, reprobos veritatis Evangelicæ interdum magnam habere cognitionem. Sed ad eam cognitionem non veniunt, quæ clara est, in qua, vt docet Augustinus, videtur, quod nunc creditur, illa cognitio perfecte liberat, cum videbitur Deum sicut est, & apparebit, quid nos situs. Qui vero non manent in doctrina, Christum deserunt, & desertotes, Christum verum non adorant. Chrysostomus homil. 34.

Quin videmus crebro quosdam doctissimos, aliqui in scripturis veratissimos fide carere, & reprobos mori. Multos multa ignorare, quædam & pauca, necessaria tamen credere, atque ita saluari. Multi omnia quandoque crediderunt, & postea lapsi sunt.

Syrus filios ingenuos vocat vers. 33. נחורא דתורה Beza vertit: Quod dicunt, nemini sese seruisse facile ex. applicatur; non enim ipsi mancipia fuerunt, nec erant, nam politicæ Romanorum iurisdictioni, non despotio imperio suberant. Maiores eorum etiam qui captiui in Babylonem ducti sunt, non omnes venditi sunt, sed libertatem retinuerunt, opes sibi parauerunt, in dignitate fuerunt. Responderunt ista, & contendunt, non qui crediderunt, sed qui illiserant immitti: quod etiam Caluinus fateri cogitur.

§. 4. Liberum arbitrium esse hinc docetur. Si liberum enim filius liberat, ne serui sint peccati, si veritas ipsa primum ex parte, deinde parte & liberat, non est seruum arbitrium iustorum, sed liberum, & sine potestatis, quod Græci ἀνεξαρτητον appellant. Quamuis ergo peccato inhaerentes, nescij gratiam seruitutem seruiant, qui tamen liberi sunt, viuunt libere, licet etiam serui suorum peccatorum, non seruiant eo, quo hæretici asseruerant in eo Quin etiam, vt Irenæus monet, et si peccatores serui sint, non est tamen peccatum Dominus. Vitur hac ratione inuicta Bellar. l. 5. c. 9. de amissione gratiæ & statu peccati.

Quinta ratio: Hac aduersariorum sententia iniuriam facit Christo, & eius merito. Nam si concupiscentia est verum peccatum, & semper manet in homine quantumuis iustificato, certe sequitur, vt Christus non vere, sed imputatiue tantum à peccatis redemerit, ac liberauerit, & sit diabolus Christo potentior, cum ille vere potuerit inquirare, iste non potuerit vere mundare. Vnde etiam falsa erunt testimonia illa scripturarum, Ioan. 8. Si vos filios liberauerit, vere liberi eritis. Et ad Roman. 8. Sicut per vnus inobedientiam, peccatores constituti sunt multi, ita per vnus obedientiam iusti constituentur multi. Nam qui adhuc sunt in peccato nec vere liberi diti possunt, nec vere sunt iusti constituti per Christi obedientiam, sicut vere, & non imputatiue tantum iusti sunt constituti per adami inobedientiam. Sed de his plura suo loco in disputatione de iustificatione.

Respondet Pareus. [Negatur connexio propositionis, quia nihilominus vere non redemit Christus, tum quia ipsa per sanctificationem Spiritus expurgat inchoatè in hac vita, consummate in altera, & sic sunt intelligenda allegata scripturæ Ioann. 8. 38. Si vos filios liberauerit, vere liberi eritis. Rom. 5. 19. Sicut per vnus inobedientiam peccatores constituti sunt multi: &c. Sic per vnus obedientiam iusti constituentur multi. Nempe per imputationem quidem perfecte, per sanctificationem vero inchoatè in hac vita, consummate in altera. Ideo Apollolus vtriusque verbo futuro καὶ ἵνα ἴσται. Secundo aduersarius male opponit, vere, & imputatiue, quasi quod imputatiue

ADAMI CONZEN
112
+ Evangelium
CVI
11